

Urednički predgovor

Ovaj zbornik rezultat je rada Filozofske škole Matice hrvatske koja se na temu *Uvod u spekulativno mišljenje: G. W. F. Hegel: Fenomenologija duha – Predgovor* u suradnji s Katoličko-bogoslovnim fakultetom u Đakovu održala u Đakovu 5–10. rujna 2016. Zbornik donosi tekstove šest tom prilikom podnesenih izlaganja, koja su predavači u međuvremenu doradili i pripremili za tisak. Urednici zbornika zahvaljuju autorima na ustupanju tekstova, kao i na kolegijalnoj suradnji oko njihove pripreme. Ne manju zahvalnost dužni smo iskazati Matici hrvatskoj, koja se uklapanjem zbornika u svoj nakladnički program opetovano potvrdila kao pouzdan suradnik na izdanjima ove vrste, time pak i na taj način kao siguran i trajan potporanj Filozofske škole.

Polet koji se tog kasnog ljeta u srcu Slavonije rodio u mucu sučeljenja s jednim od bez sumnje najtežih ali svojim dometom upravo središnjih i odlučnih tekstova u povijesti filozofije, a koji nije jenjavao ni dugo po završetku tog druženja, još za vrijeme njegova trajanja iznjedrio je ideju da se u planirani zbornik izlaganja uključi i novi hrvatski prijevod „Predgovora“ *Fenomenologiji duha*. Štoviše, rad na tekstu tu ideju je postupno očitovao sve manje kao stvar zanosa, a sve više kao stvar nužde i potrebe.

Dotičnog, nimalo lakog zadatka prihvatio se Stjepan Kušar, kojemu je u suradnji s Igorom Mikecinom i Petrom Šegedinom, mišljenja smo, uspjelo jezično i misaono iznimno zahtjevan tekst prenijeti u birani hrvatski izričaj. Za njemački izvornik u tu je

svrhu preuzet tekst „Predgovora“ iz izdanja *Fenomenologije duha* u okviru *Theorie Werkausgabe* (Georg Wilhelm Friedrich Hegel: *Phänomenologie des Geistes*, Frankfurt am Main 1970, *Werke in zwanzig Bänden, Theorie Werkausgabe*, auf der Grundlage der *Werke* von 1832–1845 neu edierte Ausgabe, Redaktion: E. Moldenhauer und K. M. Michel, Frankfurt am Main 1969-1971, Bd. 3, 11-67). Od ostalih prijevoda konzultirani su Sonnenfeldov (G. W. F. Hegel: *Fenomenologija duha*, preveo Viktor D. Sonnenfeld, Zagreb 1955) i Kangrgin (G. W. F. Hegel: *Fenomenologija duha*, prijevod i predgovor Milan Kangrga, Zagreb 1987) hrvatski, Hyppoliteov (G. W. F. Hegel: *La Phénoménologie de l'esprit*, traduction de Jean Hyppolite, Paris 1941, *Hegel. Préface de la Phénoménologie de l'Esprit*, traduction, introduction, notes par Jean Hyppolite, Paris 1966) i Bourgeoisov (*Phénoménologie de l'esprit*, traduction Bernard Bourgeois, Paris-Vrin 2006) francuski te Kaufmannov (*Hegel: Texts and Commentary, Hegel's Preface to His System in a New Translation with Commentary on Facing Pages, and „Who Thinks Abstractly?“*, Translated and Edited by Walter Kaufmann, Garden City-New York 1965), Millerov (*Phenomenology of Spirit by G. W. F. Hegel*, translated by A. V. Miller, with Analysis of the Text and Foreword by J. N. Findlay, Oxford 1977.) i Yovelov (*Hegel's Preface to the Phenomenology of Spirit*, Translation and Running Commentary by Yirmiyahu Yovel, Princeton and Oxford 2005) engleski prijevod.

Fenomenologija duha prvi put je objavljena 1807. (*System der Wissenschaft. Erster Theil, die Phänomenologie des Geistes*, Bamberg und Würzburg, bei Joseph Anton Goebhardt). Uvjeti za drugo izdanje stekli su se tek 1831. godine i Hegel je te posljednje godine svojega života unosio izmjene u prvo izdanje teksta pripremajući ga za ponovni tisak. Otrpilik na polovici „Predgovora“ (usp. Hegel, *Phänomenologie des Geistes*, V §30, TWA 3, 34) u tome ga je prekinula smrt, pri čemu su unesene izmjene postale sastavnim dijelom teksta *Fenomenologije* koji je 1932. izdao Johannes Schulze kao drugi svezak prvog sabranog izdanja Hegelovih djela (*Werke, vollständige Ausgabe durch einen Verein von Freunden des Verewigten*, 18 Bde., Berlin 1832–1845).

To izdanje *Fenomenologije* ponovno je izdano 1941. S Lassonovim (1928) i Hoffmeisterovim (1937) izdanjem (*Sämtliche Werke*, hg. von G. Lasson, später J. Hoffmeister, Leipzig 1911 ff. [unvollständig geblieben]) počinje se ukazivati na tekstualne razlike spram prvog izdanja, što postaje uobičajenom praksom koju nastavlja i *Theorie Werkausgabe*, koje uspostavlja revidirani tekst *Fenomenologije* iz 1831. te u podrubnim bilješkama donosi odstupanja u odnosu na Hegelov prvotisak (A) i Schulzeova izdanja (B, C). Te bilješke preuzete su i u hrvatski prijevod. Pretežno stilističkog i gramatičkog karaktera, dobar dio njih nije od većega značaja za razumijevanje, neke je vrlo teško ili čak nemoguće reproducirati na hrvatskom jeziku, no poneke ipak preciziraju smisao teksta.

Uz Hegelovu raščlambu „Predgovora“ u devetnaest naslovljenih cjelina s početka prvog izdanja *Fenomenologije duha* poznata je ona Lassonova, koji je u svojem izdanju iz 1907. tekst podijelio u četiri cjeline s po tri odsječka. Konzultirani francuski prijevodi slijede tu podjelu teksta, dok Kaufmann uz nju primjenjuje i izvornu Hegelovu raščlambu. Premda je Lassonovoj podjeli teško odreći određenu plauzibilnost, ipak je valja držati izvanjskim zadiranjem u tekst i stoga je nismo uveli u naš prijevod. S druge strane, smatrali smo potrebnim reproducirati Hegelovu raščlambu. To smo učinili onako kako ju je bio naveo i sam Hegel, dakle ne rašlanjujući tekst, nego dajući prethodni pregled njegova sadržaja u uzastopnu slijedu naslovā i pripadnih stranica. Držeći da se time neće narušiti misaoni slijed teksta, a radi lakšega snalaženja i citiranja, tekst smo paragrafirali na način kako je to učinio Arnold V. Miller u svojem prijevodu (što slijedi većina relevantnih suvremenih prijevoda *Fenomenologije duha* u engleskom govornom području), odnosno Werner Marx u poznatoj studiji *Hegels Phänomenologie des Geistes. Die Bestimmung ihrer Idee in „Vorrede“ und „Einleitung“* iz 1971.

Kakve teškoće sa sobom nosi prevođenje jednog ovakvog teksta, može sebi prisposodobiti samo onaj tko se u tome okušao. Neprijeporno je međutim jedno: samo dalje i dublje prodiruće prisvajanje stvari Hegelova filozofiranja u misaonom sučeljenju

s njom dopijeva do toga da se ta stvar primjereno otpusti u materinjem jeziku. Jer ta stvar nije ništa puko leksičko, gramatičko ili stilističko. Sva njezina zbilja, pa tako i ona jezična, u tomu je da se zbilja kao takva, u čitavu svojem bogatstvu, oslobađa mišljenjem, naime umom, i to kao zbilja tog mišljenja samog. Ta neraskidivost filozofijskoga orijentiranja na cjelinu svega i orijentiranja te cjeline u sebi samoj, kao stvar filozofiranja od njegovih početaka, malo gdje dopijeva do riječi tako izričito kao u Hegelovu djelu, navlastito pak u *Fenomenologiji duha* i – još jezgrovitije, tako reći u jednom dahu – „Predgovoru“, pisanu iz neposrednog iskustva njezine dovršenosti. Otuda je „Predgovoru“ svojstvena svojevrsna ambivalentna i začudna samostojnost, koja se korijeni u tomu da on anticipativno sabire to što rezultira kako u cjelini *Fenomenologije* i Hegelova sustava tako i filozofiranja kao takvog.

Svijest o toj ključnoj poziciji „Predgovora“ *Fenomenologiji duha* i pripadna potreba njegova filozofijskog raspravljanja vodila je organizatore i sudionike Filozofske škole u Đakovu, bila je svakodnevni živi poticaj njezina rada, a prožima i ovaj zbornik u cjelini. Postignuća te rasprave koja njime izlaze na vidjelo zacijelo najbolje svjedoče sama za sebe i ne držimo umjesnim ovdje ih sumarno prikazivati. Neće se međutim pogriješiti ustvrđi li se da svako od njih iskreno svjedoči o trudu koji se uložio u to da se dopre što dublje i zahvati što više, trudu koji, usudimo se reći, nije ostao bez vrijednih rezultata. No, koliko se uistinu daleko dospjelo na tom putu, za prepustiti je procjeni onog čitatelja koji se i sam osjetio pozvanim svoj filozofijski put barem dijelom provesti u tješnjem druženju s Hegelom.

Ima li se u vidu spomenuta višestruka i slojevita određenost „onim cijelim“, zacijelo ni ne odveć duboka upućenika u duh vremena neće začuditi odbojnost filozofijskoga nasljeđa „Predgovora“ i Hegelova mišljenja, kao i svakoga bavljenja njime, koja tom nasljeđu pada u udio iz pogledišta koje od Hegela naovamo određuje glavninu filozofije i kretanja duha u cjelini, napore u njegovu najsvremenijem liku. Tu odbačenost treba ne samo mirno uzeti na znanje, nego i još mirnije prihvatiti kao ne-

prijepornu. Jer dotična diskrepancija, odavno spoznata kao nedoraslost za stvar filozofiranja tzv. njemačkog klasičnog idealizma u cjelini, nije drugo do svjedočanstvo te stvari same: „Na tome što je duhu dostatno mora se izmjeriti veličina njegova gubitka.“ (Hegel, *Phänomenologie des Geistes*, V §8, TWA 3, 17.)

Petar Šegedin i Ozren Žunec